

VORMSI ÕORMSÖ

Sofia Zinkova

17. II 1926 – 28. II 2015

1947. aasta märtsis saabusid laguneva jääteega Vormsi saarele põgenikud Siberist. Küüditatud perekonnapead ähvardas valekaebuse tõttu tribunali alla minek. Kaasa oli tulnud ka noorima poja naine Sofia.

Tuli ja jäi kogu eluks.

Keeleõppimise ja töökogemusega 21-aastane velsker-ammaemand pidi kiiresti kohanema, sest sundsuunamisega arstid saarel pikalt ei püsinud. Sonjal juurdus üha rohkem tunne, et tema vastutab kogu meditsiiniteenuse eest. Saarel oli palju rahvast ja rohkelt tööd: sünituste vastuvõtmine, töö haiglas ja ambulatooriumis, valved, koduvisiidid ja öised väljakutsed. Sageli tuli patsient öösel laevaga Haapsalusse viia ja järgmine päev magamata tööle minna. Ja nii kogu elu! Saarelt lahkus Sonja ainult väga tähtsate perekondlike sündmuste korral ja valutas südant, et kuidas nad seal hakkama saavad. Alles hilises pensionieas õnnestus meil veenda ema puhkusežiiimile. Hämmastav oli tema altruism ja suur respekt iga saare inimese vastu. Ka perekonna suhtes oli ta väga hoolitsev, ennast tavaliselt tahaplaanile jättes. Füüsiliselt heas vormis, sirge seljaga, alati valmis teisi aitama, sellisena mäletame oma kallist ema ja vanaema suure soojuse ja austusega.

Matus toimub 23. mail kell 12 Vormsi kalmistul.

Perekond

Mis värvi on viimane meri?
Nüüd siis sedagi tead.
Sa vaikid.
Igaüks ise
seda nägema peab...

M. Seping

Foto autor Susan Ots

Vallavanema veerg

TANEL VIKS

Uus valitsus on ametisse asunud ning muuhulgas on välja hüütud ka eesmärk, et seekord tehakse haldusreform ära. Millisel kujul, ei ole veel küll täpselt teada, küll aga jooksis kuskilt avaldusest läbi lause, et alguses antakse aega vabatahtlikult liitumiseks ja need KOV-id, kes vabatahtlikult ei ühine aga välja töötavatele parameetritele ei vasta, sundliidetakse. Täpsemalt ei ole vähemalt avalikult midagi momendil teada.

Küll aga on aeg hakata mõtlema, mis Vormsist edasi saab? Milline oleks just Sinu eelistus? Siit üleskutse – arutagem ja kaalugem erinevaid võimalikke variante! Eialgu mitteametlikult – kodus või niisama kokku saades, et kui lõpuks kogukonnaga arutamiseni jõuame, oleks pilt oma plusside-miinuste, võimaluste ja ohtudega maksimaalselt selge.

Kuna oleme siiski saarvald, siis ei ole lõpuni välistatud ju ka see, et saame jätkata omaette või koos teiste saarvaldadega. Selleks me peame seda muidugi kõvasti tahtma ning selle nimel ka tööd tegema. Hetkel aga – mõtleme veel!

Tutvustusfaasi hakkavad riburada jõudma ka meie lautri- või väikesadamakohad. Õigupoolest on Rumpo oma juba paar korda arutatud, kuid seejärel sai protsess kompromisside leidmiseks külmutatud. Vallavalitsuse ehk avaliku võimu kohustus on leida kõikidele huvigruppidele sobivad variandid. Olgu nendeks siis konkreetse küla aastaringsed elanikud, suvitajad, ettevõtjad, külalised, teise küla rahvas, kes ka konkreetset sadamat kasutavad vms. See eeldab kompromisse kõigilt, aga tähendab teisalt ka seda, et keegi 100% oma tahtmist ei saa. Lõputult neid protsesse venitada ei saa, kuna sadamate korrastamiseks eraldatavad projektitoetused ei oota ka lõputult. Seni on Vormsi nendest eemale jäänud, just planeeringute puudumise tõttu.

Käesoleva aasta üks olulisemaid sündmusi on kahtlemata meie uue päästejaama avamine. Uus ja uhke, aga eelkõige väga funktsionaalne. Eks kõik, kel huvi on saanud seda juba uudistamas käia ja kui keegi pole veel jõudnud, siis ehk tekib neid võimalusi veel. Kohtudes kuu alguses Tallinnas ühe kõrge päästeametnikuga ütles ta lause, et just (pääste) turvalisust peavad kogukonnad esmatähtsaks ning sellega tuleb nõustuda. Tõsi, nii nagu riigikaitsega on ka pääste puhul oluline just ennetustöö ja elanikkonna teavitamine. Seega on vähe- ne väljakutsete arv tunnistus sellest, et asjad on korras. Mõnes mõttes võib see olla ka uinutav, aga sellest ei tohiks ennast küll eksitada lasta.

Kuna meie pink on täpselt nii pikk, nagu ta on, on käesoleva ajalehe ilmumise ajaks toimunud ka esimene Vormsi vabatahtlike päästjate koolitus. Kuskilt peab tulema ju ka järelkasvu ning vabatahtlikuna alustanu võib kasvada juba kutseliseks päästjaks. Meie tubli vallakonstaabli eestvedamisel on suvel toimumas ka eraldi pääste ja turvalisuse päev, kus pööratakse tähelepanu erinevatele aspektidele, lisaks tuleohutusele ka vee- ja liiklusohutusele ning vaadatakse turvalisust meie ümber pisut laiemalt. Plaanis on korraldada ka «avatud ruumi» tüüpi nõukoda, kus kõik saavad oma probleeme kirjeldada ja ka lahendusi pakkuda.

Seniks aga on õige soovida turvalist jätkuvat kevadet!

Volikogu ja vallavalitsuse tegemistest

- Volikogu kinnitas Vormsi valla ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arengukava kuni aastani 2026, mis annab võimaluse aktsiaseltsil Haapsalu Veevärk taotleda vahendeid Hullo küla veevärgi ja kanalisatsiooni lõpuni välja ehitamiseks. Anti luba ehitamiseks ilma detailplaneeringut koostamata Saxby külas katastriüksusel nr 90701:001:0753 ja Kersleti külas Lagise maaüksusel nr 90701:001:0045. Algatati üldplaneeringut muutva Rälbyranna detailplaneering ning otsustati Keskkonnamõjude strateegilise hindamise (KSH) mitteamatamine.
- Volikogu kohtus Vormsi konstaabel Kiur Klippbergiga, kes tutvustas oma tegemisi ning plaane seoses Vormsiga. Iga kuu esimene neljapäev on Vormsil konstaabli vastuvõtu päev. Suvel külastab konstaabel Vormsit kindlasti tihedamini. Valminud päästehoones on olemas politsei vastuvõturuum ja arestikamber. 25. juulil, kui Vormsil toimub surfilaager, on kavas viia läbi mere ohutuspäev, milles peaks osalema nii Politsei, Päästeamet ja Kaitseliit.
- Vallavalitsus andis välja

projekteerimistingimused elamu projekteerimiseks Saxby külas katastriüksusele 90701:001:0753 ning kasutusload rahvamaja ja Sviby külas asuva Pearsi abihoone kasutamiseks. Väljastati ehitustuba Vormsi vallas Rumpo külas Vare katastriüksusele 90701:002:0203 elamu ehitamiseks. Kooskõlastati Fällarna külas Salt-Simase katastriüksuse nr 90701:002:0771 ja Rälby külas Bakase katastriüksuse nr 90701:003:1400 jagamiseks.

- Alates 1. septembrist 2015 tõusevad koolitoidu ja lasteaia päevatoidu hinnad. Lastele pakutakse lisaks lõunasöögile igapäevaselt ka värsked puuvilju. Lasteaia õppemaks tõuseb alates käesoleva aasta 1. septembrist 5 eurolt ja 10 sendilt 7 eurole. Paljulapselised pered saavad soodustust volikogu poolt määratud korras. Näiteks kui ühest perest käib lasteaias kaks last, siis arvestatakse lasteaia õppemaksu ühe lapse eest. Sarnaselt eelmisele aastale andis vallavalitsus loa lasteaed sulgeda alates juuliku viimasest nädalast kolmeks nädalaks. Tegu on kompromisslahendusega, sest suvi on vormsilastele kõige kiirem tööaeg.

• Vormsi vallas on hästi toimiv jäämetede kogumise süsteem ja saar on ilus ja puhas. Meie kõik panustame sellesse jäätmeeveo teenustasu maksimisega. Vallavalitsus on aastaid suutnud hoida jäätmeeveo teenustasu samal tasemel optimeerides kulusid. Jäätmeeveo teenustasu on Vormsi vallas 46 eurot aastas, ehk siis 3,8 eurot kuus, kuid selle eest saab ära anda kõik jäätmed, sealhulgas ka ohtlikud jäätmed ja ehitusjäätmed. See peaks olema kõikidele majaoomanikele jõukohane panus saare heakorda. Elaniku poolt makstav jäätmeeveo teenustasu on 15,33 eurot ehk siis 1,3 eurot kuus, Vormsi elanike jäätmeeveo teenustasust 2/3 makstakse valla eelarvest, kuid seda ainult juhul, kui ei ole vallavalitsusele võlgu. Võlgnikud seda ja paljusid teisi olulisi soodustusi ei saa. Vallavalitsus vaatas üle jäätmeeveo teenustasu võlgnikud. Palume oma arved üle vaadata ja tasuda hiljemalt mai-kuu jooksul, sest peale seda alustab vallavalitsus tasumata arvete sissenõudmist kohtu

kaudu rakendades maksekäsu kiirmenetlust. Kui kellelgi tööpoolest pole võimalik kuhjunud võlga kohe maikuu jooksul tasuda, siis on võimalik tulla vallavalitsusse ja sõlmida maksegraafik ning tasuda võlg osade kaupa. Peale maksegraafiku sõlmimist ja loomulikult ka selle tähtaegadest kinnipidamisel ei ole enam tegemist võlglasega. Täname kõiki, kes on oma arved korralikult tasunud.

- Ettevõtlustoetuste taotlusvooru laekus seekord kaks taotlust. Vallavalitsus vaatas taotlused ja esitatud lisadokumendid põhjalikult läbi ja viis läbi taotluste hindamise. Vastavalt hindamistulemustele otsustati Vormsi Mesila OÜ projekti «Vormsi mesila tegevuse laiendamine ja mesinduse arendamine Vormsi vallas» toetada 1786 euroga. Jälgige ikka meie kodulehte www.vormsi.ee, kus avaldame jooksvalt hankeid ja teateid!

Kaitseliidu ajalugu 1917-1940 Läänemaal ja Vormsil

V osa

TANEL VIKS

Eestirootslaste tegevus Kaitseliidus ja Kaitseliidu Vormsi üksikrühmas

Käskkirjade järgi tegeldi valdavalt laske- ja riviõppega. Osaleti üritustel ka väljaspool saart, näiteks kohustati Vormsi rühma Linna kompanii koosseisus osalema Eesti Vabariigi 11. aastapäeva paraadil 1929. aastal³³.

Üheks oluliseks sündmuseks pidi Vormsi rühmale olema ka Rootsi kuninga Gustav V külaskäik Eestisse, mille puhul lükati vabariiklik kaitseliidupäev pisut edasi ning toimus 26.-29. juunini. Kuninga vastuvõtu pidustustest ja paraadist Tallinnas võtsid Linna kompanii koosseisus osa ka 15 malevlast Vormsi rühmast³⁴. Usutavasti pidi see olema selle rühma üks kõrghetki, lisaks pöörati sellele sündmusele erilist tähelepanu ka vabariiklikus Kaitseliidu ajakirjas Kaitse Kodu.

Laskeõpe oli läbi kogu rühma tegevuse võrdlemisi aktiivne. Heino Vilipere mälestuste järgi oli igal mehel relv kodus. 1931. aastal alustati kaitseliitlaste ümberrelvastamist, millest räägib Lääne maleva pealiku ringkiri 26.03.1931: «Päälikkudele ja malevlastele. Maleva on saanud esimese saadetise jaapani vintpüsse, millede kaliiber on ümber puuritud inglise padrundi peale. Püssid on KL ülema poolt nimetatud «Kaitseliidu vintpüss 303»./.../ Saadud püssid on maleva

üksustele määratud: Vormsi rühm 2 tk. /.../Maikuus järgneb teine saadetis jne. Kahe aasta jooksul saavad kõik päälikud ja malevlased varustatud «Kaitseliidu vintpüss 303»ga. Üksuste päälikel püssid üksuse parematele laskuritele välja anda ühtlasi puutumata tagavara inglise padruneid./.../». Vormsi kohta kaks pole palju, aga olenevalt üksuse suurusest kõikused need numbrid ka teiste allüksuste puhul vahemikus kahest kümneni³⁵.

Vormsi lasketiirude asukohta on olemas ametlikud dokumendid ja mälestused, mis omavahel ei kattu. Heino Vilipere mälestuste järgi lasti märki Hullo-Rumpo tee kõrval kaldal suunaga mere poole ning tuleornis teenistuses olnud mehed lasid püssi otse Saxby majaka kõrval suunaga mere poole³⁶.

Kaitseliidu ülema ringkiri 17.05. nr.1155-R aga toonitab, et «Laskeplatside seadus näeb ette, et KL laskeplatsid registreeritakse Peastaabis. /.../ Laskmisi uutel asutatavatel radadel võib alata pärast seda, kui laskerada on Peastaabis registreeritud ja KL ülem laskeraja avamiseks loa annab. /.../ Seni on registreeritud järgmised laskerajad: /.../ 7. Vormsi üksik merirühma Borby laskerada»³⁷. Ka järgnev Lääne maleva Teatajas ilmunud kuulutus kinnitab, et laskeplats oli Borbys: «LM staap kuulub käesolevaga «Laskeplatside Seaduse (RT 1938, 40, 367) alusel, et maleval on KL Peastaabis registreeritud ja laskmi-

seks avatud järgmised kõrvalistele isikutele alaliselt suletud laskerajad:/.../ Vormsi üksik mererühma laskerada, asukohta Borby küla juures mere rannal: Laskeraja piirid ei ole erilisel tähistatud. Laskerajale on välja pandud silt laskeraja nimetusega ja ristamis joonistatud sõjapüssidega. Laskmise ajal asetatakse märkide joonele punane lipp»³⁸.

Ilmselt on tõesed nii mälestused kui ametlikus dokumentatsioonis kajastatu. Edasi-tagasi teekond mõnest saare kaugemast punktist Borbyse on üle paarikümne kilomeetri, mis oli tolle aja liikumisvõimalusi arvestades pikk ja ajamahukas ettevõtmine. Sellest lähtuvalt viidi väiksemaid laskeharjutusi läbi ilmselt oma küla lähedal rannas ja suuremad ning ametlikumad laske-

harjutused ja võistlused toimusid atesteeritud laskerajal.

Laskesport oli säilinud käskkirju arvestades Vormsil stabiilselt au sees. Kuigi Lääne Maleva allüksuste arvestuses kuuluti tulemuste järgi pigem keskmiste hulka, oli Vormsi rühmas ka üksikuid väga häid laskureid, kelle saavutusi kajastati Lääne Maleva lehekülgedel.

Suurem mõõn tabas laskesporti ja Vormsi rühma üldiselt septembris 1930. aastal, kui rühmast lahkus korraga kuusteist meest³⁹. Arvestades rühma suurus oli see ligikaudu pool nimekirjadesse kantud isikkoosseisust. Kaks liiget arvati välja surma tõttu, ülejäänute põhjuseks oli märgitud elukoha muutus. Siin ei saa tegemist olla näiteks ajateenistusse minemisega, kuna selline põhjus kirjutati käskkirja vasta-

valt ka sisse. Samuti toodi eraldi välja põhjus «omal soovil», mis tähendas üldiselt lõpliku kaitseliidust lahkumist ning välja toodi ka põhjus, kui kaitseliitlane mingi rikkumise tõttu organisatsioonist välja visati.

Kõrvutades käskkirju erineval ajal tundub, et määratlus «elukoha muutmise tõttu» võis tihti tähendada ajutist nimekirjadest väljaarvamist. Kaudselt tõendab seda ka see, et mitmete meeste nimesid, kes sellel hetkel lahkusid, on hiljem taas rühma nimekirjades näha. Kas põhjuseks oli väljaspoole saart

tööle minemine või õpingud, on raske hinnata, kuid oma mõju rühma arengule sellisel massilisel minemisel oli. Iga-aastaselt 3.10.1930. peetud Lääne Maleva karikavõistlustel Vormsi ei osale. Kaudselt tõendab mõõnaperioodi olemasolu Üksikrühmas ka Lääne Maleva teataja eest tasumisele kuuluv raha, mis määrati allüksuste suuruse järgi. See oli Vormsil vaid 10 KR, mis oli teiste Lääne maleva allüksustega väikseim summa. Keskmine summa allüksuse kohta oli 25,75 KR ja suurim 50 KR⁴⁰.

Pärast ajutist mõõna saab nii kaitseliidu kui laskesporti areng Vormsis hoo taas sisse. Viiakse läbi kontrollkogunemisi. Algselt oli kogunemiskohaks Magnushovi mõis, hiljem Hullo vallamaja. Kontrollkogunemisi viiakse läbi ka kombineeritult laskeharjutustega. Näiteks Haapsalu õppepiirkonna Vormsi Üksikrühmale 1931. aastal suunatud kuulutus edastati kaitseliitlastele järgmisel kujul: «29 märtsil kontrollkogunemine kõigile kaitseliitlastele ja päälikutele Vormsi mõisas kell 10.00 Kaasa võtta kõik väljaantud varustus, relvad, laskemoon. Peale kontrollkogumist õppus: relvade materaal- osa, sihtimise harjutused, laskmine.»⁴¹.

Järgneb...

33 Lääne maleva pääliku korraldus. (1929, veebruar). Lääne Maleva Teataja, 4.
34 Lääne maleva pääliku ringkiri nr.408. (1929, juuni). Lääne Maleva Teataja, 11.
35 Lääne maleva pääliku ringkiri päälikutele ja malevlastele. (1931, märts). Lääne Maleva Teataja, 5-6.
36 H.Vilipere videointervjuu TViksile, 11. jaanuar 2014. Säilitatakse TViksi erakogus.
37 Narits, K. (1938, juuni) Üksuste pealikele ja laskejuhatajatele. Lääne Maleva Teataja, 11-12, lk.117.
38 Kuulutus. (1939, september). Lääne Maleva Teataja, 15-16, lk.144.
39 Maleva pääliku käsukiri nr.43. (1930, oktoober). Lääne Maleva Teataja, 19.
40 Protokoll nr.21. (1930, oktoober). Lääne Maleva Teataja, 19.
41 Maleva õppe- ja tööpäevad 1931. a. märtsis. (1931, veebruar). Lääne Maleva Teataja, 3-4.

Saarevahil on öelda

JONNE BERGGREN

Suur kevad on käes, suuri probleeme õnneks ei ole, aga murekohti ikka leidub, mis kahjuks korduvad kevadest kevadesse.

Endiselt leidub teeäärtesse maha visatud plast- ning plektaarat, jäätisepabereid ja muud prahti. Hoiame oma saart üheskoos, et ei riivaks kellegi silma, tunne ise rõõmu puutumast loodusest ja pakume seda ilu ka külalistele!

Aegajalt ilmuvad maapõuest või merekaldalt välja lõhkekehad. Tõsine palve – palun mitte mingil juhul hakata neid ise tei-saldama või torkima, see on väga ohtlik. Palun helistage saarevahile või numbrile 112.

Vormsil on harrastuspüügiks eraldatud 45 võrguluba. Märtsis-aprillis on vallast välja võetud 10-12 luba. Mulle tundub, et saarevaht ei tee piisavalt koostööd keskkonnainspektiooniga, kuid püüan oma viga parandada.

Meeldiv on tõdeda, et vormsilased on kulupõletamise ohtlikkusest aru saanud. Kuid tähe-

Suur reede – suured teod Hullo Borby teeristil.

lepanelik tuleb tulega alati olla, jälgida tuleohutusnõudeid ja enne tule tegemist vaadake palun internetist Riigi Ilmateenistuse kodulehelt tuleohukaarti.

Liiklusseadusest tulenevalt tohib mootorsõidukiga liigelda avalikel teedel ja maaomani-ku loal ka erateedel ja eramaal. Kuid ikka leidub sügavaim roopaid, mis maastikku rikuvad ja silma häirivad. Esmakordselt olid üleval liikluspiirangumärgid

valla teedel. Kuid suurel reedel tekitati vallale üle 20 euro kahju, kui sõideti katki liiklusmärgi jalga. Vanasti pahategu heastati, ootame seda ka sel korral.

Politseiametiga on väga hea koostöö. Piirkonnapolitseinik Kiur Klipperg on alati kohal, kui abi vajame. Palve on ürituste korraldajatele ja külalistele, et öörahu on kõigile ning ei unustataks end pidutsema.

Telkimine on Vormsil võima-

lik majutusasutuste juures, kus see on korraldatud või kokkuleppel maaomanikuga.

Lõpetuseks veel meeldetuletus, et Väinamere hoiualal on lindude pesitsemise ajal laidudele minek keelatud!

Kokkuvõtteks: austage avaliku korra reegleid, liiklusseadust, looduskaitse eeskirju ja kaaskodanikke ning armastage lapsi, loomi, liblikaid. Soovin kõikidele ilusat suve!

Toiduabi jagamisest 2015. aastal

Eestil on uuest abifondist aastani 2020 toiduabi jagamiseks kasutada kokku 8,9 miljonit eurot. Abifondi toetuse kasutamist koordineerib nüüd sotsiaalministeerium. Ministeerium hangib toidu ning selle aitab inimesteni toimetada ministeeriumi partner Eesti Toidupank. Igas maakonnas on Toidupangal jaotuspunktid, ühtlasi teeb Toidupank tihedat tööd kohalike omavalitsustega, et inimene saaks toiduabi kätte võimalikult lihtsalt ning kodu lähedalt.

Toiduabi saamise kriteeriumid on üle Eesti kõigile võrdsed. Nii on õigus toiduabile toimetulekutoetuse taotlejatel, kes vastavad toetuse saaja tingimustele või kelle sissetulek pärast eluasemekulude maha arvamist ei ületa kehtestatud toimetulekupiiri enam kui 15%.

Toiduabi saajate nimekiri koostatakse toimetulekutoetuse taotluste alusel ja selle toetuse taotlemiseks peab inimene pöörduma oma elukohajärgse kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötaja poole.

Kuni 2020. aastani jagatakse riigi poolt toiduabi kaks korda aastas. Iga aasta lõpus otsustatakse, millal järgmisel aastal toiduabi jagatakse ning kas sihtühma kriteeriumid vajavad täendamist või muutmist.

Uuest abifondist jagatav toiduabi on mitmekesisem kui varasematel aastatel. Toidupangast leiab tatart, riisi, pudruhelbeid, makarone, suhkru, rapsiõli, aga ka liha- ja kalakonserve, rosinaid, šokolaadi ja purgisuppi. Et toiduained oleksid võimalikult värsked, hangitakse need iga kord vahetult enne jagamisepäeva. Toiduabikomplekt ühe pere liikme kohta kaalub ligi 15 kilogrammi.

Sotsiaalministeerium

Vormsi Lasteaed-Põhikooli tegemistest

VEIKKO KÕRV

Õppeperioodi viimane veerand on märkamatu kätte jõudnud ning kauaoodatud suvevaheaeg käeulatuses. Tibusid loetakse küll sügisel, aga koolis on õppeaasta tegemised ettenägelik üle vaadata juba kevadel.

Õppekava poole pealt on käesolev õppeaasta eriline selle poolest, et loobusime numbrilisest hindamisest 1.-4. klassis. Esimese kokkuvõtte tegime koos lastevanematega jaanuaris. Nii, nagu oli arvata, ilmnesid uue asja juures kasvuraskused. Süsteem oli lastele ja lastevanematele arusaamatu, hinnanguid anti laste koolitöödele harvemini, kui enne numbriid pandi ning hinnangud ei olnud piisavalt sisulised. Lastevanemate konstruktiivselt kriitikast oli kasu. Paari kuu pärast uuesti kohtudes, oli tagasiside juba palju positiivsem.

Teise olulise muudatusena alustasime I kooliastmes üleminekut ainepõhiselt õpetuselt üldõpetusliku õpetamisviisile. Tunniplaanis ei ole ainetunnid seatud järjekorda, vaid õpetaja saab ise otsustada, millised tegevused millistele lastele konkreetsetel hetkel sobivad.

Kooli õppekava üks rõhuasetusi on rikastada klassikalist tunnipõhist õppetööd erinevate ühistegevustega. Siinkohal ei võimalda leheruum kirja panna kõiki meie vahvaid üritusi. Tooksin välja neist mõned. Sellel õppeaastal on meie üheks fookuseks meeskonnatöö ja ühine panustamine. Jaanuaris viisime läbi koolituspäeva tunnustatud koolitaja Raimo Ülavere juhtimisel. Meeskonnatöö treeningu käigus arutlesime, mida teeme hästi, mida võiks teha paremini ja mille tegemine takistab meil oma eesmärgi saavutamist. Õppisime üksteist paremini kuulama, samuti asju otse välja ütleva. Seadsime omale üheks oluliseks ülesandeks lasteaia ja kooli parima koostöö. Õpilased osalesid samal

ajal kahes töötoas: lego-robotika, mida viis läbi Läänema Innovatsiooni keskuse juhataja Angela Lepik ning rahandusest ja turvalisusest vestles lastega Swedbanki turvalisuse valdkonna juht Leho Virma. Pärast lõunat harjutasid lapsed üheskoos Elle Palmu juhendamisel koostööoskusi.

Väga meeleolukaks ja meeldejäävaks kujunes õpetaja Annika Adamsi vedamisel värvide teemanädal, mis kulmineerus sõbrale muffini küpsetamisega ja sõbrapäeva ühise tähistamisega. Eriti teeb head meelt lasteaiaste ja õpilaste ühine toimetamine.

Märtsikuus toimus õpetajate ühine arengupäev. Küllastasime Tallinna Tehnikaülikooli Innovatsioonikeskust Mektori. Tutvusime kaasaegse tehnoloogia rakendamise võimalustega õppetöös ja ammutasime uusi ideid, kuidas õppetööd huvitavamaks muuta. Väga viljakaks osutus samas läbiviidud ajurünnak järgmise õppeaasta ülesannetest ja tegemistest. Päeva lõpuks käisime kõik koos teatris. Vaatamata sellele, et õpetajaid sellel päeval koolis ei viibinud, oli õpilastel projektõppe päev, mille käigus löid lapsed Kinobussi vedaja Mikk Ranna juhendamisel animafilmi.

Ühistegevused jätkusid aprillis evakuatsiooni- ja esmaabiõppusega. Mõlemad majad olid tehissuitsu täis. Evakueerimine toimus organiseeritult ja kiiresti. Väga tublid olid lasteaialapsed, kellele selline tehissuitsu ja häirekelladega õppus oli esmakordne. Siinkohal suured tänud ürituse korraldamise eest õpetaja Heily Piibule, Vormsi esmaabibrigaadile, PERH-i koolitajatele ning Kaido Valmile. Õppisime elustamist, haavade sidumist, kannatanu transportimise reegleid ja palju muud, mida igauks õnnetuse saabudes peaks teadma ühe pealt.

Koolis on olulisel kohal õpilaste osalemine üritustel, võistlustel ning konkurssidel väljaspool kooli. Sellel õppeaastal väärib tunnustamist meie

1.-4. klassi õpilaste ennastsalgav osalemine üleriigilisel matemaatikavõistlusel matetalgud <http://www.matalgud.ee/>, kus 1044 osavõtva klassi hulgas ollakse jätkuvalt esikümnes. II klassi õpilase Orm Robert Rammuli esinemist Ernst Enno nimelisel etluskonkursil hinnati esikoha väärliseks. Kui raamatute lugemises korraldaks maailmameistrivõistlusi, siis üks esikohapretendente oleks kindlasti Getrud Kõiveer III klassist, kellel õppeaasta jooksul loetud raamatuid on üle kuuekümnelt. Eesti noorimate programmeerijate nimekirjas oleks III klassi õpilane Uku Pinnar üsna kõrgel kohal. Rõõmu teeb ka Joosep Valmi ja Silver Grundsteni ning meie endiste õpilaste Sander Kisleri ja Raimond Sarapu edukas osalemine Vormsi meeskonna koosseisus maakondlikul saalihoki võistlusel.

Kuigi õppeperioodi lõpuni on veel aega, käivad ettevalmistused uueks õppeaastaks täie hooga. Täna töötame lasteaia ja kooli õppekava ühildamise kallal, et üleminek ühelt haridusastmelt teisele oleks veelgi sujuvam. Soovime lasteaias loodud Vormsi aabitsatele leida rakendust õppematerjalina koolis. Püüame sõnastada digipädevused, mis õpilased peaksid esimese kooliastme lõpuks omandama. Töötame paralleelselt mitme tulevikuidee, nagu malemäng koolitundi, programmeerimine ja robotika, esimeses kooliastmes klassipõhiselt õppelt üleminek kooliastmepõhisele õppele, mis tähendaks esimesed 3-4 kooliaastat ilma klassideta õpet põhimõttel, et enne, kui põhioskused (nt lugemine, teksti mõistmine ja eneseväljendus) on omandatud, järgmisele kooliastmele edasi ei ole mõistlik minna. Kindlasti soovime suurendada tulevikus projektipäevade osakaalu õppes.

Jätkame oma põhiülesande, igale lapsele talle sobivama arengukeskkonna kujundamine, täitmist.

Seniks aga kena kevadet.

Jan Uuspõld Vormsil

Jan Uuspõld küllastas Vormsit esmakordselt 2011. aastal Olavipäevade aegu etendusega «Isa». 28. märtsil oli saarerahval võimalus näitlejaga kohtuda koolimajas vestlusringis ja nautida õhtul monotükki «Brüsseli kapsas».

Jan Uuspõldu intervjuueeris ajalehe toimetaja Elle Palmu.

Mis teid Vormsil köidab? Kuidas ennast siin tunnete? Kuidas meenutate seekordset Vormsil käiku?

Vormsile olen sattunud ainult tänu teatrile. Vastuvõtt on olnud alati väga hea. Vormsi on väike, armas, muinasjutuline - kuidas lapsed tulevad läbi metsa jalgrattaga kooli. Tee peal ilmub alati kusagilt paksust metsast välja mõni jalgrattur, see sõidab natukene aega mööda teed ja kaob välgu kiirusel järgmisesse metsatukka. Inspireeriv vaheldus linna-keskkonnale.

Milline on olnud huvitavaim töö? Millise rolli täitmisest unistate?

Alati on kõige huvitavam see töö,

mis parasjagu käsil. Unistan võib-olla endiselt Hamletit mängida.

Kuidas on võimalik keskenduda tekstile, kui kogu saal rõkkab naerust?

Tavaliselt saal naerab alati õige koha peal ja publiku naermise ajal on minul võimalik aega võtta ja mõelda, mis järgmine tekst on. Selles mõttes on naer pigem abiks kui segav. Viimane kord «Brüsseli kapsaga» Vormsil oli muidugi katsumus, sest kaks meest esireas ei saanud üldse naeru pidama. See on arusaadav, sest naer on täiesti kontrollimatu. Eks me igauks mäletame ju hetki oma elust, kus ei saa naeru pidama tundideks.

Millist küsimust esitatakse kohtumistel kõige sagedamini? Ja milline on vastus?

Kõige enam on vist küsitud seda, kuidas ma selle teksti pähe saan. Vastust peaks teksti enda käst küsima. Aga tegelikkuses korraes mitu kuud ühte ja sama teksti, ei tekiks kellelgi probleeme teksti pähe õppimisega.

KOOLIMAJAS TOIMUNUST KIRJUTAS KOKKUVÕTTE INGLISE KEELE ÕPETAJA MAIBRITT KUUSKMÄE

Kui ma laupäeval kooli saali sisenesin, ootas Jan tagasihoidlikult lava nurgas akna all Vormsi rahvast. Näitleja tavapärast blondimad juuksed ja huvitava mustri kingad lisasid ootusärevusele võrtsikaid nüansse samal ajal, kui inimesed vargsi tagumistesse ridadesse lisandusid. Ühel hetkel otsustas näitleja alustada monolooguga «Näitleja argipäev», mis köitis inimeste tähelepanu ligi tund aega. Läbi kujundlike, kuid karmilt ausate näidete jõudis ta selgeks teha, et näitleja elu on väga hõivatud näitlemisega ja eraelule kohta selles ei ole.

Näitleja argipäev algab hommikukohvi juures inimeste vaatlemisega, mille käigus on hea muheleda tavakodaniku rutiinse tormamise üle, kulgeb läbi päeva ja tipneb õhtul tööle minekuga. Eriti piinarikkad on Jani jaoks soojenevad kevadõhtud, mil hommikune muigamine asendub tavakodanike õhtuseid grillipeo-eelseid ettevalmistusi jälgides kadestusest roheliste mõtetega.

Jan võrdles erinevusi truppi ja soolonnäitlejana töötamise vahel üsna piltlikult, kirjeldades Draamateatri näitleja nahavärvuse muutumist maja lubjakivi sarnaseks. Tema eelis monotükides on välietendus, mille raames on võimalik värsket õhku ja jumet nahale saada. Etenduste eeltöö on samuti erinev – trupinäitlejad saa-

vad kokku, arutlevad esimesel korral näiteks talverehvide vahetamise teemal ja lähevad laiali. Järgmised korrad kulutatakse sisukamalt näidendisse süvenemiseks, mis teeb teksti meeldejäämise kokkuvõttes lihtsaks.

Jan salvestab kirjanikuga kahasse välja mõeldud tekstid ja kuulab neid lihasmällu süvendamiseks igal võimalusel. Näitleja elukutse rahalisest poolest rääkides mainis näitleja, et pelgalt näitlemisega ei ela ära. Unustama peab igasuguse diivatsemise ja kinni haarama erinevatest võimalustest ennast teostada, näiteks reklaamides osalema. Nimelt Jani blondeeritud juuksed olid pärit viimastest Tele2 reklaamist «Mobilipüüdjad».

Koolides käies on Jan märganud, et näitleja kutsumus peegeldub noorte silmadest – õpilased, kes on sihikindlalt eesmärgi seadnud antud elukutse valida, trotsivad teadmist, et eraelu tuleb mõneks ajaks ära unustada. Huumoriga võrtsitatud loeng tipnes küsimustevõoruga, mille jooksul saime teada, et enne näitlejaks hakkamist valdas teda siiras soov kokaks saada. Juba viieaastaselt paelus teda tädi heakskiitv tähelepanu pärast mõne hea roa valmistamist. Ilmselt hea saatuse tahtl Jani püüdlus kokandust õppima minna luhtus. Selle asemel lõbustab ta eesti rahvast humoorikate monotükidega.

Uued raamatud raamatukogus

Veebruaris-märtsis ilmunud uued raamatud ootavad lugejaid.

Eesti kirjandus

Kurmiste, K. «Umbtaevas»
Põlme, S. «Minu Prantsuse Guajaana»
Truija, U. «Punane terror valgub üle riigipiiri»
Sepa, T. «Tulija ja jälgija»
Tätte, J. «Vaikuse hääl»
Vapper, K. «Maalt ja merelt»
Virki, T. «Minu Helsingi»

Tõlkekirjandus

Charries, C. «Ootus»
Hyland, T. «Langenud inglid»

Hardy, K. «Ballisaalist pruudiks ja peigmeheks»
Jansson, A. «Ulm sinu eksitas ära»
Mankell, H. «Viies naine»
Nicholls, D. «Meie»
Simons, P. «Tatjana ja Aleksander. Teine raamat»
Willlett, M. «Vananaistesuvi»

Lastekirjandus

Henriksen, L. «Kuradisaare ingel»
Kivirähk, A. «Karneval ja kartulisalat»
Lagercrantz, R. «Kui ma olin õnnelik»
Nesbo, J. «Doktor Proktor ja suur kullarööv»
Tomusk, I. «Kriminaalne pangapresident»

«Lapse oma mõistatused», koostajad Silvi-Aire Viljo, Silva Tomingas.

Muu kirjandus

Abrahams, P. «Tervis vanemas eas»
Kamenik, J. «Eesti pilveatlas»
Osho «Meditatsioon hõivatud inimestele»
Paul, G. «Kuninglikud armastuslood»
Poom, M. «Mart Poom»
Rebane, R. «Võimalik»
Tarkiainen, K. «Meretagunemaa»
Valge, P. «Meisterda tupp ja õue»
«Vanga-pime selgeltnäija», koostaja Anneli Sihvart.
«Raamatukogud ja raamatukogundus Eestis 2002-2012»

Me ise loome oma tulevikku

ELLE PALMPUU,
koolitusel osalenu

Üha rohkem räägitakse inimeste vaimsest tervisest. Kas me mõtleme igapäevaselt oma sõnade tähendusele, kuidas räägime oma pereringis, töökaaslastega, tuttavatega?

«Inimesed inestavad kuskohast kõik need haigused, loodusõnnetused ja muud katastroofid tulevad. Kuid ise oleme kõige selle võti, ise tekitame seda. Kui sa mõtled millelegi või räägid millestki, tuleta meelde kui võimsad on sinu mõtted ja sõnad ning mida sa neid mõeldes või öeldes lood.» (Tallinna Jaani koguduse õpetaja Jaan Tammsalu)

Sõnaga saab inimest nii ülistada kui põrmu heita. Inimesest halvasti rääkimist, inimeste haavamist, inimese südame ja närvisüsteemi hävitamist, kokkuvõttes inimese hävitamist näeb täna väga

palju. Mõni bakter saab hakata inimest hävitama siis, kui inimese organism on nõrk ja inimesel on stress. Aga millest tuleb stress? See tuleb ka siis, kui sulle ikka pidevalt halvasti öeldakse, kui sind pidevalt hävitatakse. Siin peaks igauks omale silma vaatama.

Dalai-laama ütleb: «Elu ülim eesmärk on leida õnn. See on kindel». Päev-päevalt kogutud õnnetunne annab sügava seesmise rõõmu, rahu ja elujõu, mis aitab eluraskustega toime tulla. Õnnelikkus annab energiat ja eneseusaldust, muudab meid ärksaks, motiveeritaks ja optimistlikuks.

Ka Aristoteles, oma aja «õnneteadlane», on öelnud, et inimene saab õnnelikuks juhul, kui ta teeb seda, mis on talle sama iseloomulik, nagu laevale on iseloomulik merd sõita ja noale on iseloomulik lõigata. Kas sina tead, mis on sinu jaoks hea ja õige: milli-

ne töö, milline suhe, milline toitumise või treenimise viis? Me teame seda, aga kas ka igapäevaselt järgime?

10. aprilli koolituspäeval teemal «Sõna jõud» saime juurde nii teoreetilisi kui praktilisi teadmisi lastearstilt, kinesioloogilt Viigi Viililt. Lugesime tema antud konsepti, millest ja kui palju sõltub inimese tervis ja heaolu, selgub: 10 % meditsiinist, 20 % keskkonnast, 20 % pärlikkusest ja 50 % eluviisist: mõtlemine, hingamine, toitumine, liikumine.

Oleme oma mõtlemises kinni paljudes müütides, arhetüüpides ja/või hologrammides. Kuid kõikidel olukordadel on lahendused, kui vana plaan ei toimi, siis tuleb mõttejõul luua uus plaan.

Kui WHO andmetel puutub vaimse tervise häiretega igal aastal kokku umbes üks inimene neljast ning umbes

50 % inimestest, kellel on vaimseid häireid, ei saa mingisugust ravi. Seega olukord on tõsine.

Kuid me saame igapäevaselt käituda nii, et olla ise õnnelik ja muuta selleks ka teisi. Alati saab õppida, kas läbi oma kogemuse või teiste teadmiste abil. Palju on õpetlikke raamatuid. Lisaks koolitusele said mitmedki inimesed individuaalset konsultatsiooni, mille käigus selgusid probleemide algpõhjused, mis sageli on pärit juba sünnihetkest ning mis peamine, ka lahenduse antud teemale.

Soovin kõikidele õnne, armastust, kirge ning harmooniat! Vormsi Rahvatantsurühma nimel täname kõiki koolitusel osalejaid ja Vormsi Vallavalitsust, kes antud koolitust rahaliselt toetas.

Jätkame enesearendamist teemal 16. mail kell 11.30 koolituskeskuses.

Kirivööde rivistus

Kirivööde näitus

MARJU TAMM
Rumpo küla, Ulase talu

Vormsi kirivöö näitus oli avatud aprilli alguses külakeskuses.

Haapsalu naisrahvatantsurühma «Kalurineid» tellimisel on valminud kaksteist Vormsi kirivööd. Kirivööde valmistamist toetab Kultuurkapital.

Kirivöö kudumise õppisin selgeks Tallinna Rahvaülikoolis meister Maret Lehise juhendamisel juba aastal 2010.

Sellest ajast saati olen otsinud Vormsi kirivööde mustreid kõikidest võimalikest kohtadest ning olen leidnud kaks mustrit Eesti Rahva Muuseumist (üks korjatud kirjaga paelakatkete ja teine püsiekspositsioonis oleva mannekeeni seljas), kolm kirja Põhjamaade muuseumist Stockholmis (üks tervikvöö ning kaks vöökatket, mida on kasutatud kudumiskottide sangana) ning ühe kirja SOV arhiivist Stockholmis (sealseks ekspositsioonis mannekeeni seljas).

Haapsalu naistele lubasin kududa kõik erinevad vööd. Nii kasutasingi mulle teadaolevat kuut kirja kahel korral. Erineva tulemuse saavutasin pisut erinevaid materjale kasutades ning otste viimistlemisega varieerides. Tööde juures on märgitud mustrite päritolu.

Kandmise kohta olen teada saanud, et Vormsi naised kandsid vööd kurruseeliku peal, kus villane osa kinnitub pihiku külge. Võrreldes teiste Eesti piirkondade kirivöödega on Vormsi oma lühem, kuna seda kanti

vaid üks ring ümber keha. On teada, et kirivöö kinnitati vasaku käe all kas sõlmega, nii et üks ots jäi rippu või siis nõelaga. Vastavalt sellele võis kirivöö olla mõlemast otsast kantitud või siis ühest otsast kantitud ning teise otsast lõpetatud palmikutega, mis olid alt tupsuks kokku seotud. See palmikutega kaunistatud ots jäi siis külje peale rippu. Stockholmis SOV arhiivi ekspositsioonis olev kirivöö on aga sõlmitud hoopis selja pealt ning palmikutega ots rippus koos põllepaeltega selja.

Teeme Ära Talgud Püha Olavi kiriku juures

Traditsioonilised Vormsi «Teeme Ära» talgud peetakse 2. mail Püha Olavi kiriku surnuaias.

Riisume lehti, kogume oksa ja lööme kirikuaias kenasti läikima.

Talgulised saavad toekat suppi. Kogunemine laupäeval kell 10 kiriku juures. Kaasa võtta rehad ja võimalusel koormakatted või kärud, millega saab mugavalt prahti vedada. Kell 13 sööme talgusuppi.

EMADEPÄEV

Sel aastal traditsioonilist emadepäeva kontsertaktust ei tule, vaid selle asemele etendub 10. mail kell 14 Vormsi kultuurimajas lavastus «Eriti vigased Vormsi pruudid». Pärast etendust pakume kringlit ja kohvi. Koik vanaemad ja emad on väga oodatud.

Päikselist emadepäeva!

*Kui hea on minu ema!
Ma teadsin juba varem:
On minu moodi tema,
Kuid palju-palju parem.*

TEATED

JUUKSUR

Juuksur tuleb saarele 4.-5. ja 22. mai.

LUULEÕHTU

Armastusluule õhtu 7. mail kell 18 raamatukogus.

VORMSI MÄRK JA MIKROETTEVÕTLUSE ARENDAMINE

Kutsume kõiki Vormsil tegelevaid mikro- ja väikeettevõtjaid kokusaamisele 9. mail 2015 kell 17 Vormsi rahvamajas.

Oodatud on nii tegutsevad ettevõtjad kui ka teised, kellel on idee alles peas selginemas. Plaanis on tutvustada kaubamarki «Vormsi toode» (hõlmab nii söödavaid kui mitte-söödavaid asju) ning arutleda tunnustatud ühisköögi loomise vajalikkusest ja võimalikkusest peatselt avanevate toetusmeetmete valguses.

Õhtu teises pooles räägib Ants Rajando viinamarjakasvatamise ja veinitootmise võimalikkusest Vormsil ning toodet saab ka degusteerida.

ETENDUS «SÜDAMESÕBRAD»

Rakvere teater mängivad Vormsi rahvamajas 16. mail kell 19 etendust «Südamesõbrad». Täispilet 13€, sooduspilet 11€.

Lavastaja: Eero Spriit. Mängivad: Raivo Rütütel, Eduard Salmistu, Marika Korolev, Katrin Valkna, Allan Kress ja Alice Kirsipuu.

Kaks keskeas meest on haigla kardioloogiaosakonnas infarktjärgsel taastusravil. Nad on äärmiselt erineva sotsiaalse taustaga – üks neist suurärimees, teine palgatöölaine, kuid neid seob lausa ootamatult tugevasti nende ühine saatus – läbipõetud südameinfarkt. Haiglasviibimise ajal saavad neist lausa südamesõbrad, mida ei saa öelda nende abikaasade kohta, keda sunnivad distantsi hoidma nende vägagi erinevad majanduslikud võimalused. Sellest kasvab naistel koguni põhimõtteline vastasseis, mis lõpeb siiski leppimisega. Kuid meestel läheneb haiglast kojusaamise päev. Mis saab edasi? Kerkib küsimus, kas nad saavad jääda sõpradeks, kui nende elurütm ja neid ümbritsev keskkond on nii erinevad? On sellisel sõprusel tulevikku?

MAI KINOÕHTU

21. mail kell 19.00 Vormsi rahvamajas järjekordne kinoõhtu. Näidatakse filmi «Kristus elab Siberis». Maailmast eraldatud Siberi taigas elab karismaatiline usuliider, kes nimetab ennast Kristus Vissarioniks, Jeesus Kristuse taassünniks. Tema ümber on tuhandetest järgijatest moodustunud kogukond, kuhu kuuluvad ka kellamees Dmitri ja tema naine Sveta, kes tuli paar aastat tagasi oma kolme lapsega kaugele Peterburist siia taigasse elama. Sveta laste – Mariami, Daniali ja Zauri – pärisisa Magomed aga seda nii ei jäta. Nüüd võtab ta kätte ja kirjutab kaebekirja Venemaa presidendi administratsioonile, nõudes oma lapsi tagasi. Lumevall hakkab veerema...

Filmi üks režissööridest Arbo Tammiksaar kolis oma perega aastaks vissarionlaste külla Siberisse elama. Ta jälgis selle aasta jooksul Daniali, Mariami ja Zauri kodus ja koolis, nende suhet vanemate ja õpetajaga, sõprade ja mängukaaslastega selles maa peale rajatud paradiisiaias keset Siberi lõputut taigat. Ühe perekonna panoraamse loo taustal tõstatub olulisi küsimusi: Kuidas on lastel kasvada tsivilisatsioonist äralõigatud religioosuses kogukonnas ja kas vanematel on õigus täielikult otsustada oma laste saatus üle? Vt treilerit: <https://www.youtube.com/watch?v=OqmZxw8z5E>